

Mendelova univerzita v Brně

Lesnická a dřevařská fakulta

**CV1: Analýza řezného procesu
kmenové pásové pily (KPP)**

Analytická metoda

doc. Ing. Zdeněk Kopecký, CSc.

Zadání

Analýza řezného procesu:

1. Nakreslete schéma vertikální kmenové PP
2. Nakreslete zvolený nástroj
3. Určete model řezání
4. Určete řeznou sílu a řezný výkon
5. Určete posuv pro max. řezný výkon pily
6. Určete velikost posuvu podle velikosti zubové mezery
7. Určete minimální posuv (z hlediska otupení)

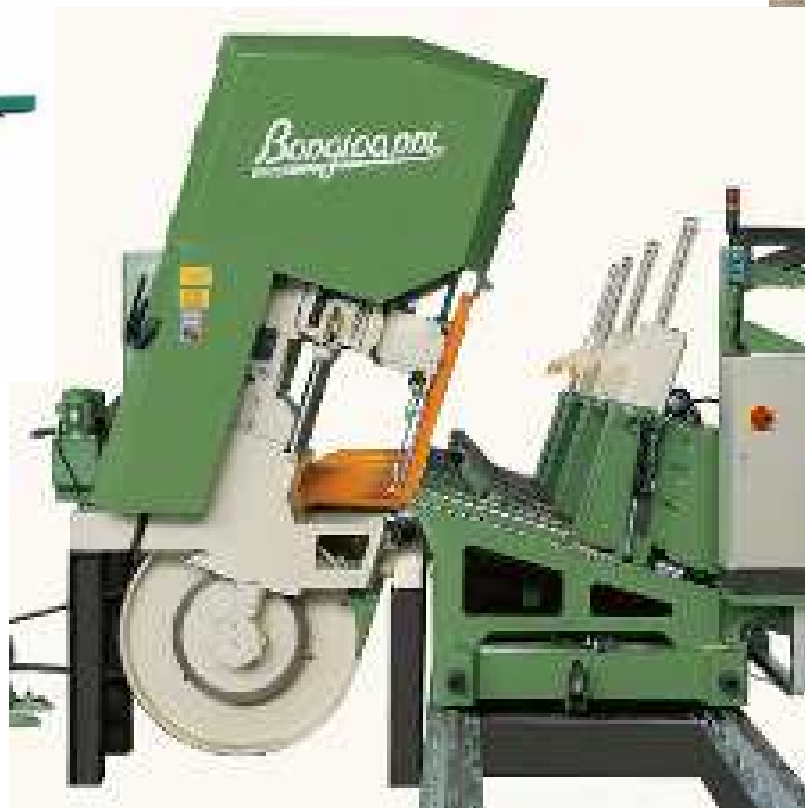
Pásové pily (PP)

truhlářská

ya.en.alibaba.com

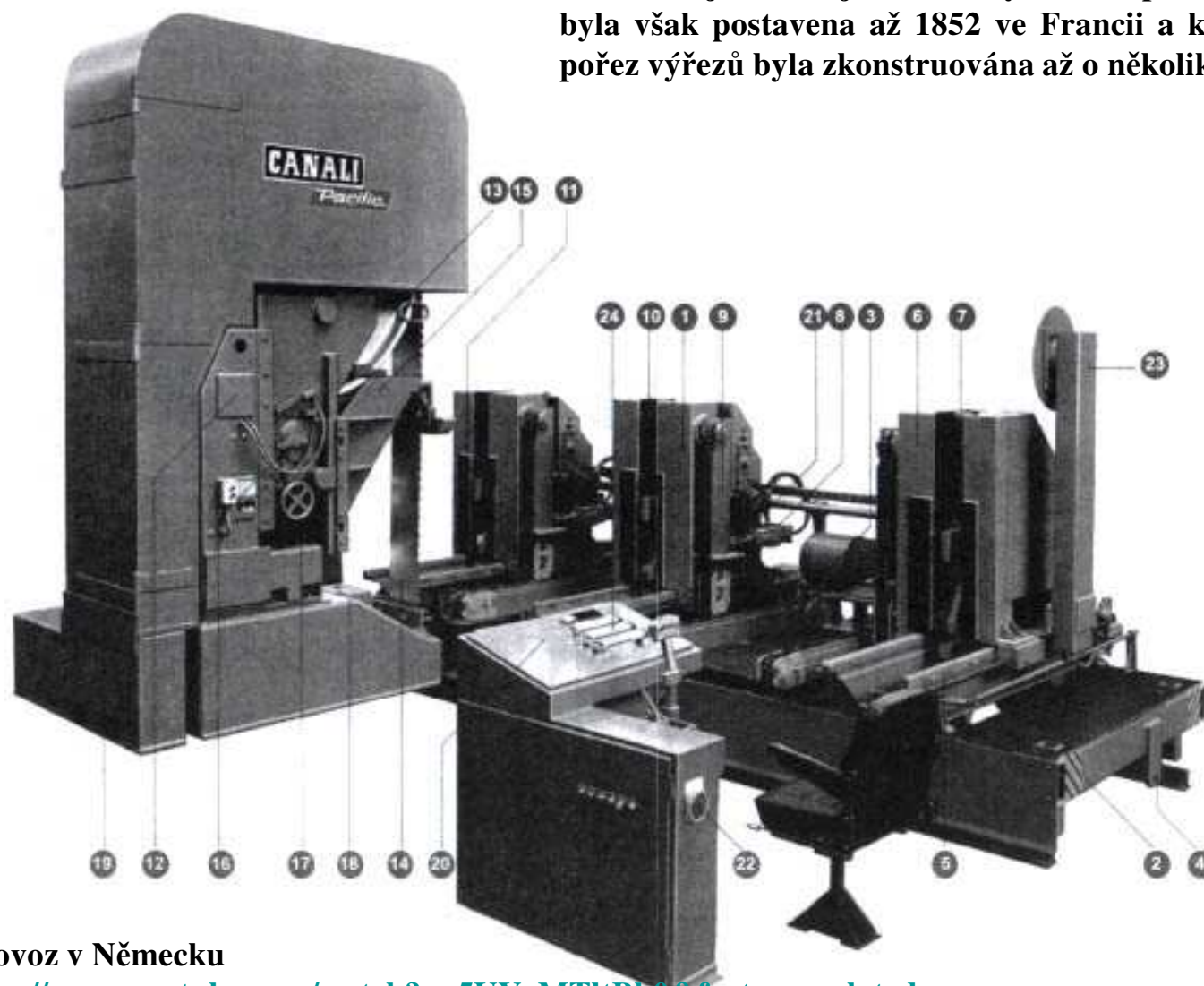
horizontální
kmenová

vertikální
kmenová

Kmenová pásová pila

Pásová pila byla navržena a patentována v roce 1808, byla původně navržena jako stroj truhlářský. První provozuschopná pásová pila byla však postavena až 1852 ve Francii a kmenová pásová pila pro pořez výřezů byla zkonstruována až o několik let později.

Technicko- technologické parametry kmenové pásové pily:

Průměr pásnice –
1400 až 1800 mm

Řezná rychlost
 v_c 0 až 40 m·s⁻¹

Podávací rychlost
 v_f 0 až 120 m·min⁻¹

Zpětný chod
až 210 m·min⁻¹

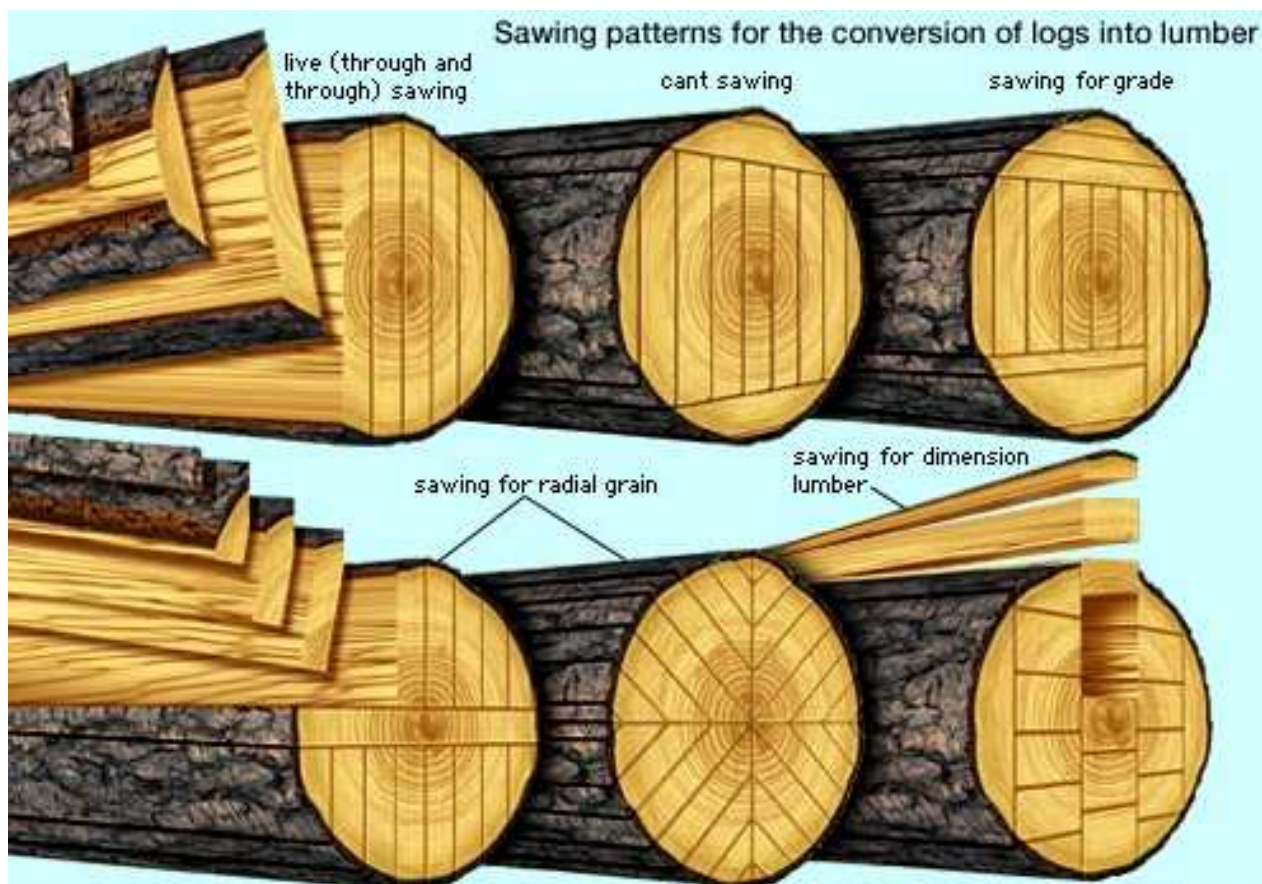
Výška řezu
700 až 1200 mm

Šířka řezné spáry
 $b = 2,4 \div 2,8$ mm

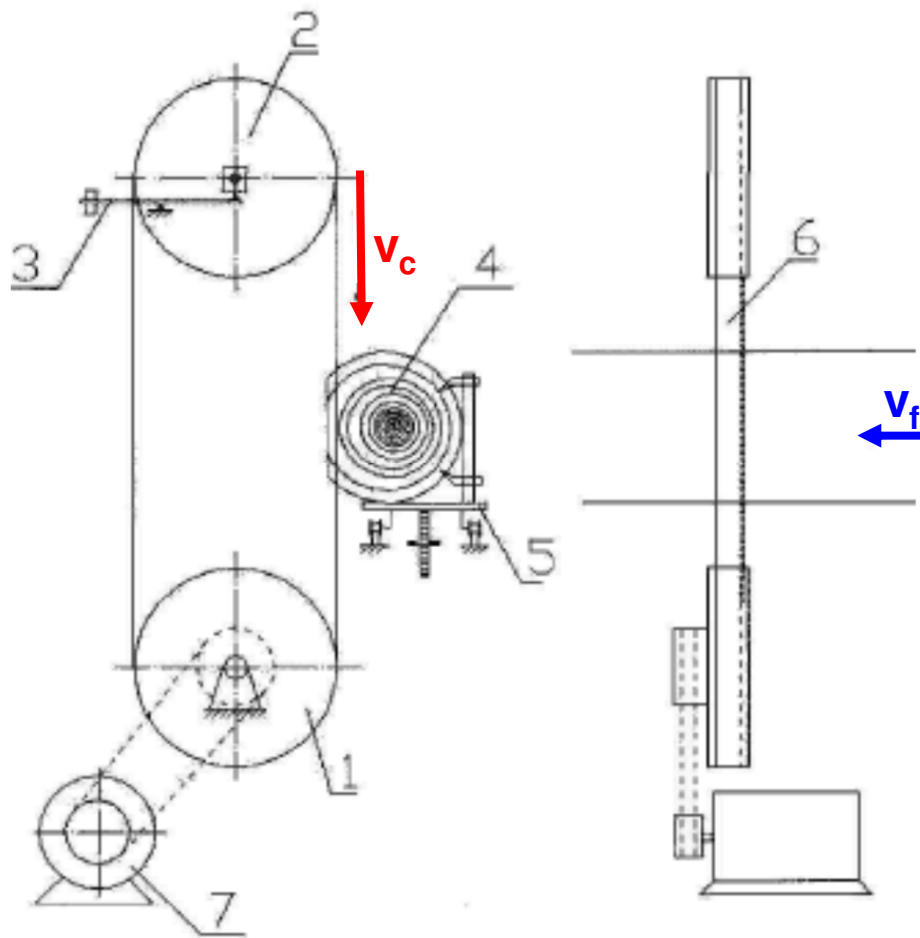
Provoz v Německu

<http://www.youtube.com/watch?v=5UYuMTItBh0&feature=related>

Způsoby pořezu

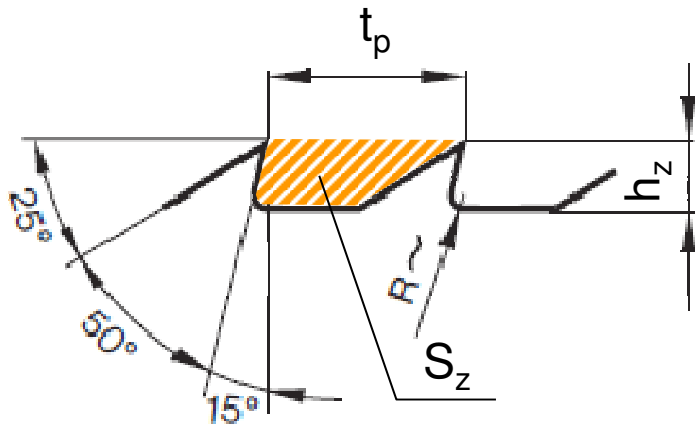
1. Schéma pily

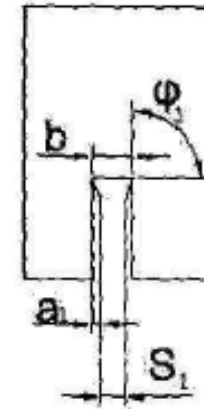
- 1-hnací pásnice
- 2-hnaná a napínací pásnice
- 3-napínací zařízení
- 4-výřez
- 5-podávací zařízení
- 6-pilový pás
- 7-elektromotor

2. Charakteristika nástroje

Pilový pás Pilana 5344 (KV)

Zuby trojúhelníkové nesouměrné
s prodlouženou zubovou mezerou
 $t_p = 50$ mm – rozteč zubů
 $h_z = 14$ mm – výška zubu
 S_z – plocha zubové mezery
 s_1 – tl. pilového listu ($s_1 = 1,4$ mm)
 a_1 – rozpěchování zubu ($a_1 = 0,5$ mm)
 α – úhel hřbetu
 β – úhel břitu
 γ – úhel čela
 δ – úhel řezu

Počáteční poloměr ostří $\rho_0 = 8\mu\text{m}$

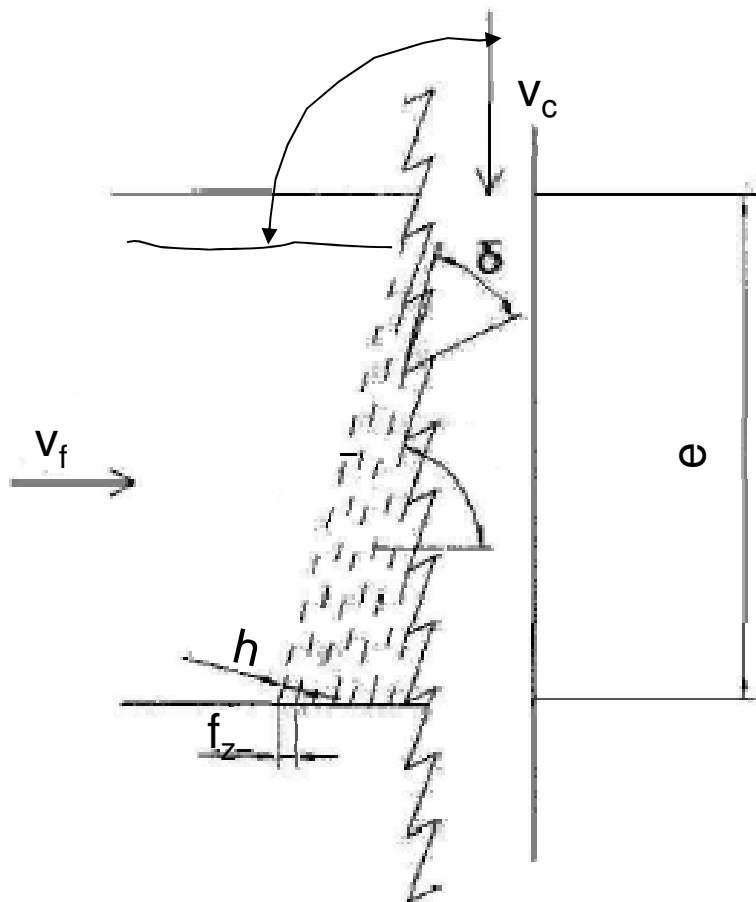

Materiál pilových pásů

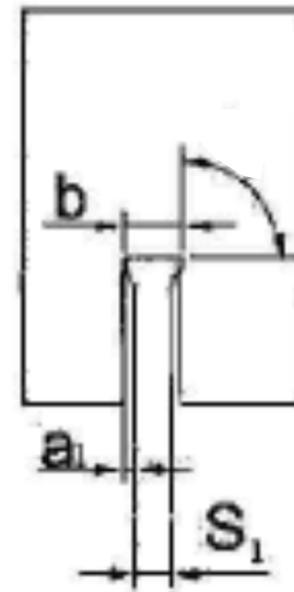
Standard - kalená páska z materiálu 80NiCr11 (DIN 1.2705)

- » materiál speciálně vyvinutý pro výrobu pásových pil
- » tvrdost tohoto materiálu je 43 ± 2 HRC, pevnost v tahu 1430 ± 80 MPa
- » výborné mechanické a tepelné vlastnosti, tvarová stálost a dobré řezné vlastnosti
- » zaoblená zadní hrana - výrazně snižuje možnost vzniku trhlin na hřbetu pásu

3. Model řezání

Šířka řezné spáry:

4. Výpočet řezné síly a výkonu

Řezné podmínky, parametry dřeviny a nástroje:

Dřevina	SM	<u>NÁSTROJ</u>	
Vlhkost	$w = 30\%$	Úhel hřbetu α	$\alpha = 25^\circ$
Výška řezu	$e = 300 \text{ mm}$	Úhel břitu β	$\beta = 50^\circ$
Čas řezání	$t = 1,5 \text{ h}$	Tloušťka pilového pásu	$s_1 = 1,4 \text{ mm}$
Posuv	$v_f = 18 \text{ mm min}^{-1}$	Rozpěchování zubu	$a_1 = 0,5 \text{ mm}$
Otáčky	$n = 600 \text{ min}^{-1}$	Rozteč zubů	$t_p = 50 \text{ mm}$
Průměr pásnice	$D = 1000 \text{ mm}$	Max. výkon pily	$P_{\max} = 30 \text{ kW}$

Řešení

A. Výpočet kinematických závislostí

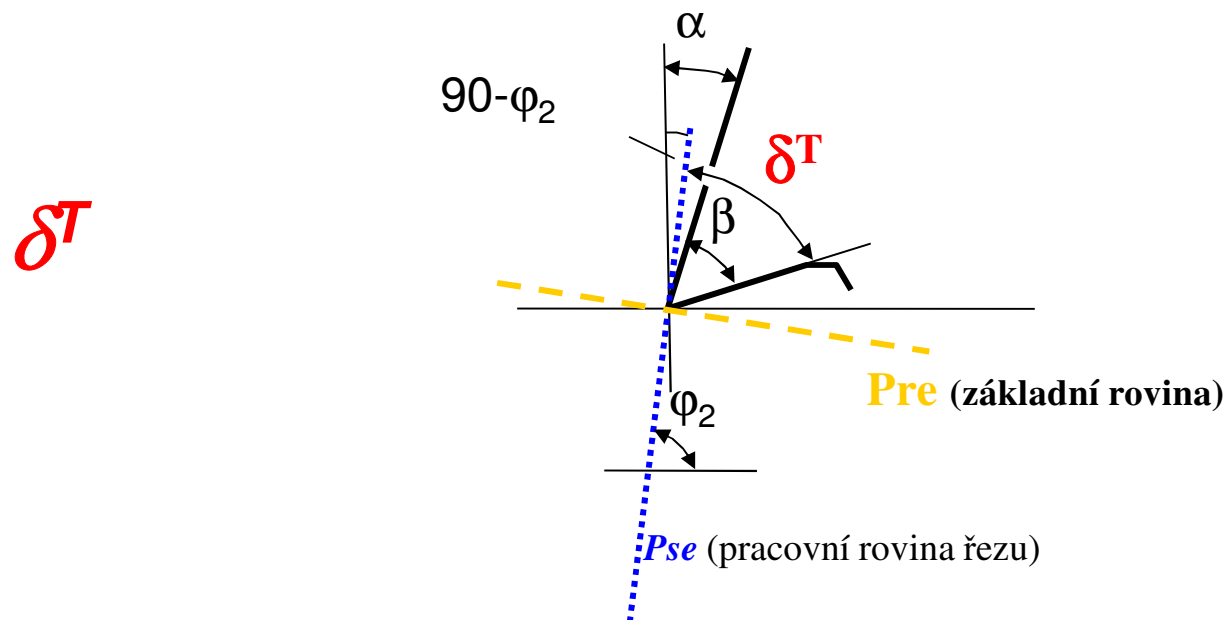
$\mathbf{v}_c$

φ_2

f_z

h

Transformace řezného úhlu

B. Výpočet řezné síly

Pro měrný řezný odpor - uzavřené řezání, pilový pás s pěchovanými zuby a makrotřísku $h > 0,1$ mm platí vztah:

$k_{>0,1}$ ... základní měrný řezný odpor pro „makrotřísku“ $h > 0,1$ mm

a_p ... koeficient otupení ostří

p ... parametr - jednotková měrná řezná síla vztažená na jednotkovou šířku obrobku ($b = 1$ mm)

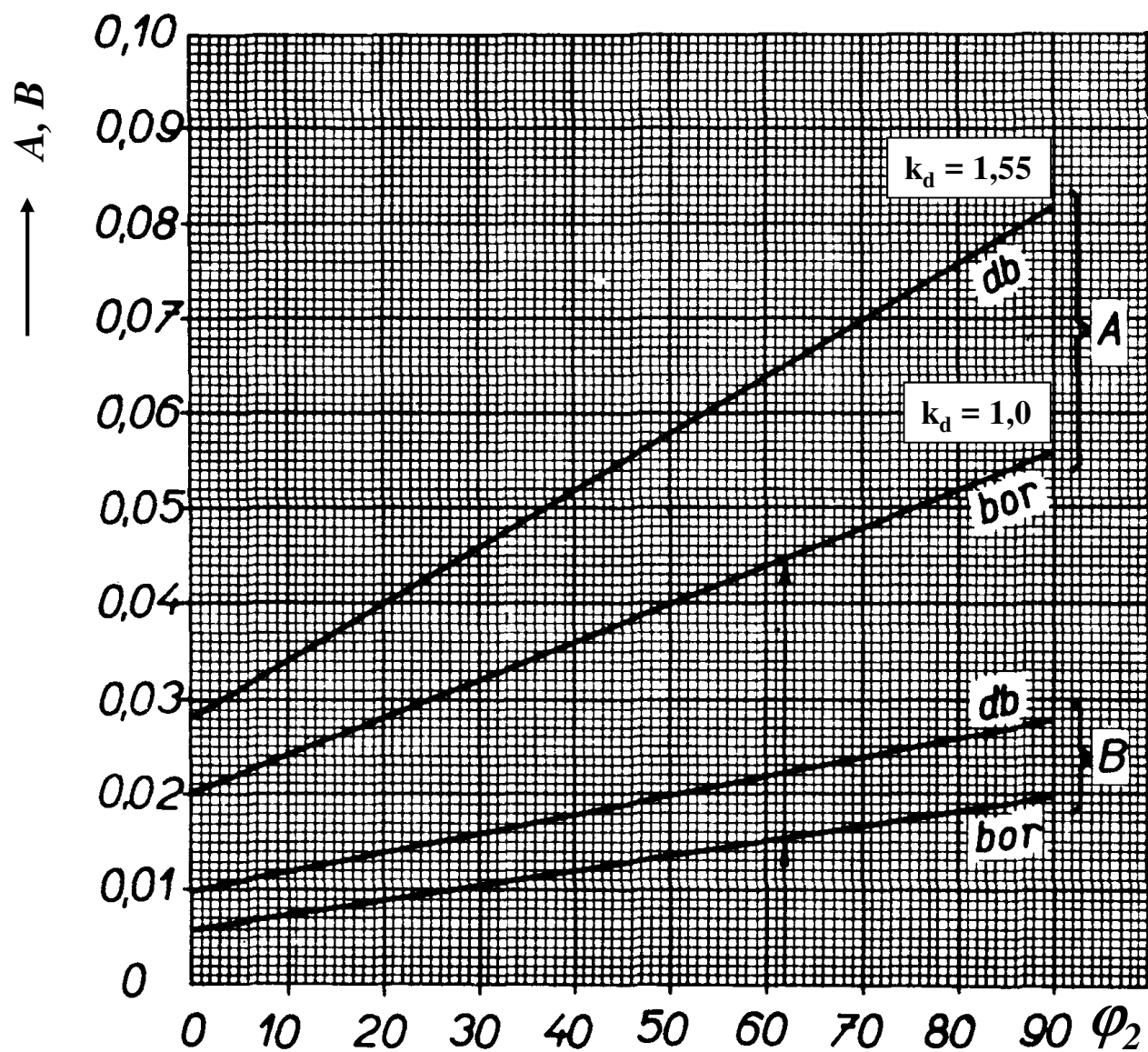
h_{str} ... střední tloušťka třísky

s_l ... tloušťka těla pilového listu, kotouče, pásu

ξ ... jednotkový měrný řezný odpor potřebný k překonání tření bočního ostří (nástroje) v řezné spáře, současně je zde zahrnut způsob úpravy řezné části nástroje (např. zuby rozvedené $\xi = 0,02$ daN/mm², zuby pěchované, stelitované nebo ze slinutých karbidů $\xi = 0,015$ daN/mm²)

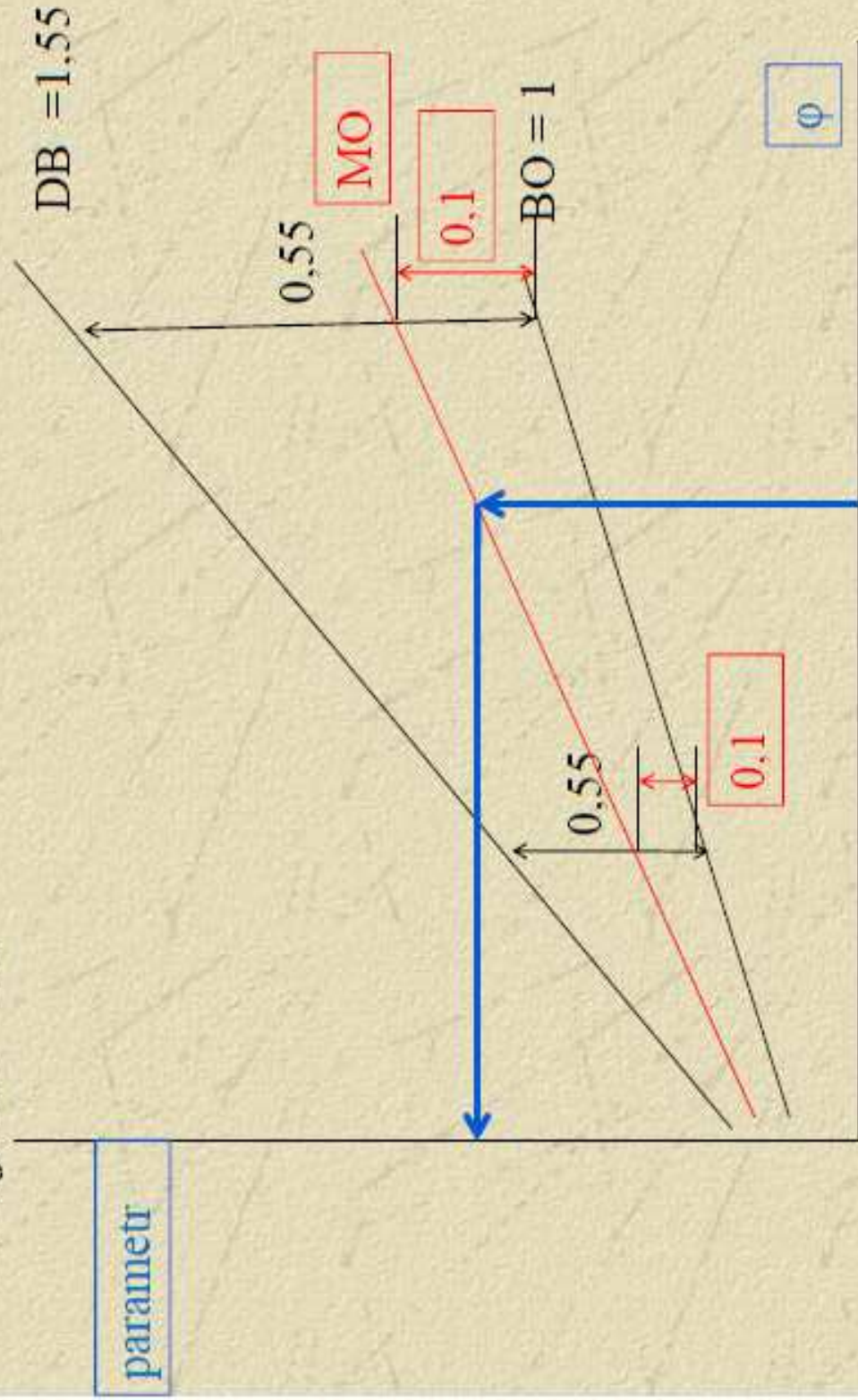
parametry A , B , C , p experimentálně stanoveny pro obrábění borovice a dubu

Určení parametrů A a B

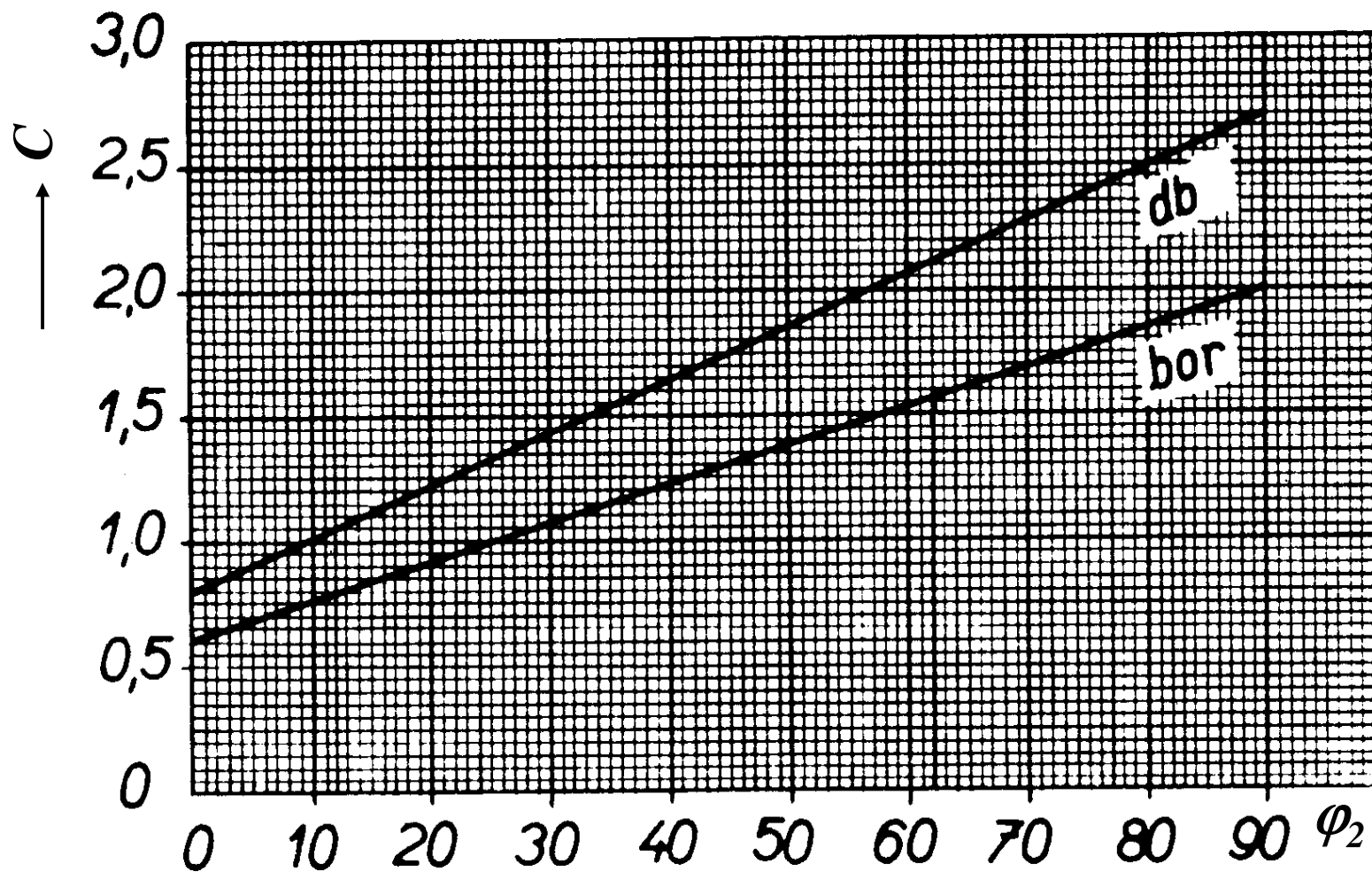

Princip práce s nomogramem pro modřín (MO)

$k_d(\text{MO}) = 1,1$

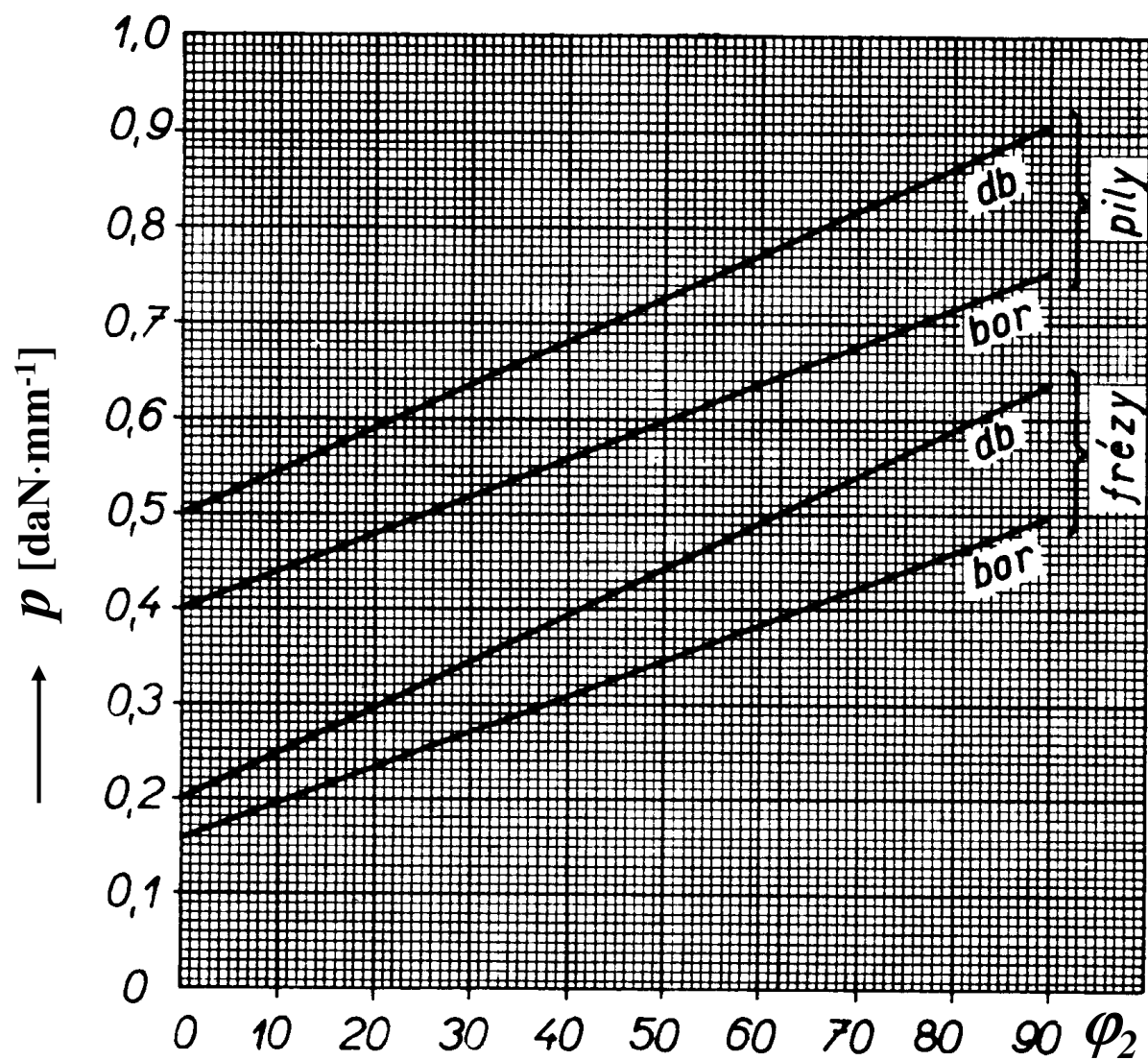

Určení parametru C

Poznámka: Nomogram platí pro tloušťky třísky větší než $h > 0,1\text{mm}$

Určení parametru p

Koeficient otupení ostří

Dobře nabroušené pilové pásy mají počáteční poloměr ostří $\rho_0 = 8\mu m$.

Řezná délka zubu:

zvětšení zaoblení ostří $\Delta\rho$ v závislosti na efektivní délce řezání L (po době frézování $t = 2$ h) lze vypočítat podle vztahu

Koeficient otupení:

Koeficient otupení

$$a_{\rho} = 1 + \frac{0,2 \cdot \Delta\rho}{\rho_0}$$

Kde: $\Delta\rho$ zvětšení zaoblení ostří
 ρ_0 počáteční zaoblení ostří
 $\Delta\rho = \varepsilon \cdot L$ [μm]
 Kde: ε opotřebení bříty na 1 m délky řezu (tab. 2-4)
 L celková délka řezu [m]

Opotřebení bříty na 1 m délky řezu ε [μm.m⁻¹]
 Uvedené hodnoty ε se vztahují k ocelím 85 ChF a ChVG (obdobné naše oceli ČSN 19 432 a 19 712). Při použití jiných ocelí je nutné vynásobit hodnoty ε : 2x - uhlíkové oceli
 0,75 - oceli 9 ChS (ČSN 19 460)
 0,6 - oceli 12 ChS (ČSN 19 436)
 0,5 - oceli R 18 (ČSN 19 824)

Hodnoty pro SK plátky jsou závislé na druhu SK plátku a orientačně je možno brát hodnoty jako pro oceli R 18 (tzn. hodnotu v tabulce vynásobit 0,5 až 0,3).

Typ řezného nástroje	Dřevo měkké	Dřevo tvrdé
Listy rámových pil	0,0020	0,0026
Pilové pásy a kotouče	0,0010	0,0013
Frézovací nástroje	0,0008	0,0010
Soustružnické nože	0,0008	0,0010

Řezná síla a výkon

$A = 0,0495$ $B = 0,01755$ $C = 1,78$ $p = 0,68$ $a_p = 1,252$ $h = 0,479 \text{ mm}$ $\xi = 0,015 \text{ daN/mm}^2$ $e = 300 \text{ mm}$ $b = 2,4 \text{ mm}$		$k_{>0,1} =$ $2,543 \text{ daNmm}^{-2}$ $k_c = 62,2 \text{ Nmm}^{-2}$
$v_f = 18 \text{ mmmin}^{-1}$ $v_c = 31,4 \text{ ms}^{-1}$		$F_c = 427,9 \text{ N}$ $P_c = 13,44 \text{ kW}$

5. Posuv při max. řezném výkonu pily

Řezné podmínky, parametry dřeviny a nástroje:

Dřevina	SM	<u>NÁSTROJ</u>	
Vlhkost	w =30%	Úhel hřbetu α	$\alpha = 25^\circ$
Výška řezu	e=300 mm	Úhel břitu β	$\beta = 50^\circ$
Čas řezání	t =1,5 h	Tloušťka pilového pásu	s ₁ = 1,4 mm
Posuv	v _f =18 mmmin ⁻¹	Rozpěchování zubu	a ₁ 0,5mm
Otáčky	n=600 min ⁻¹	Rozteč zubů	t _p = 50 mm
Průměr pásnice	D=1000 mm	Max. výkon pily	P _{max} = 30 kW

$$P_{c_{\max}} = 30 \text{ kW}$$

$$k_c = 61,92 \text{ Nmm}^{-2}$$

$$b = 2,4 \text{ mm}$$

$$e = 300 \text{ mm}$$

$$\varphi_2 \text{ pro } v_f = 40,4 \text{ mmin}^{-1}$$

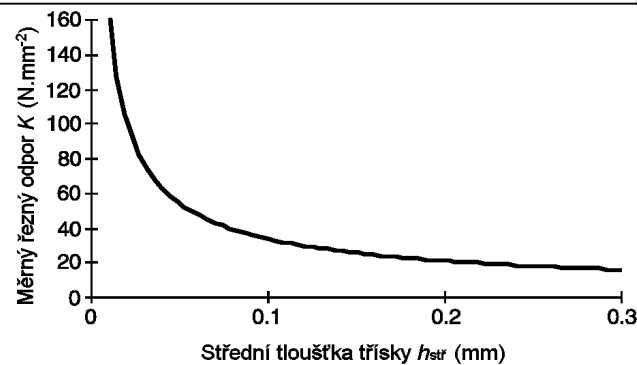
$$\varphi_2 = 88,8^\circ$$

Posuv na zub

S rostoucím posuvem na zub roste tloušťka třísky

Experimentálně je dokázáno, že s rostoucí tloušťkou třísky klesá měrný řezný odpor

Z tohoto poznatku vyplývá, že v rámci daného výkonu bude možné ještě zvýšit posuv.

$$v_{f_{\text{new}}} = 40,4 \text{ mmin}^{-1}$$

$$f_z = 1,071 \text{ mm}$$

$$h_{\max} = 1,07 \text{ mm}$$

$$P_{c_{\max}} = 30 \text{ kW}$$

$$v_{f_{\text{new}}} = 40,4 \text{ mm} \cdot \text{min}^{-1}$$

$$\varphi_2 = 88,8^\circ$$

$$\delta^T = 73,8^\circ$$

$$A = 0,0495$$

$$B = 0,01755$$

$$C = 1,78$$

$$p = 0,68$$

$$a_p = 1,252$$

$$h = 1,07 \text{ mm}$$

$$\xi = 0,015$$

$$\text{daN/mm}^2$$

$$e = 300 \text{ mm}$$

$$b = 2,4 \text{ mm}$$

Pokles řezného odporu

Ze vztahu pro řezný výkon, lze vypočítat max. podávací rychlost

Poznámka: Zvyšování posuvné rychlosti je limitováno zmenšováním úhlu hřbetu α , dochází ke zvýšenému tření břitu o obrobek a zvyšování řezné síly.

Pro praktické potřeby je stanoven poměr mezi podávací a řeznou rychlostí:

Pásové pily $\lambda = 0,009$ až $0,03$

$$\lambda = \frac{v_f}{v_c} = \frac{48,8}{60 \cdot 34,1} = 0,024$$

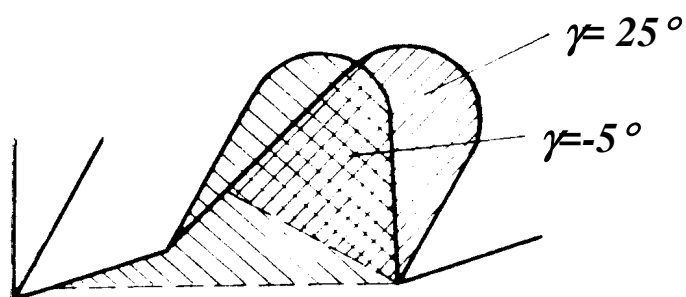
$$k_c = 51,25 \text{ Nmm}^{-2}$$

$$v_{f_{\max}} = 48,8 \text{ mm} \cdot \text{min}^{-1}$$

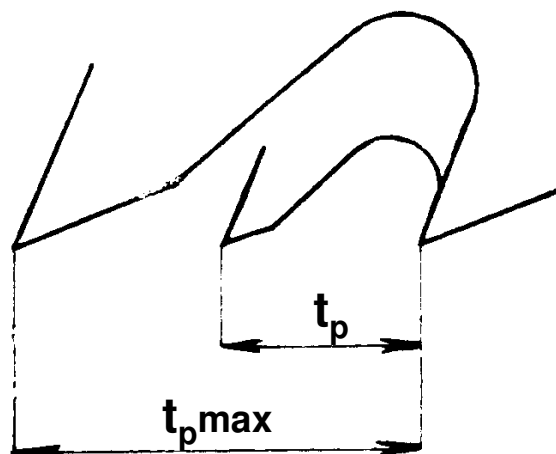
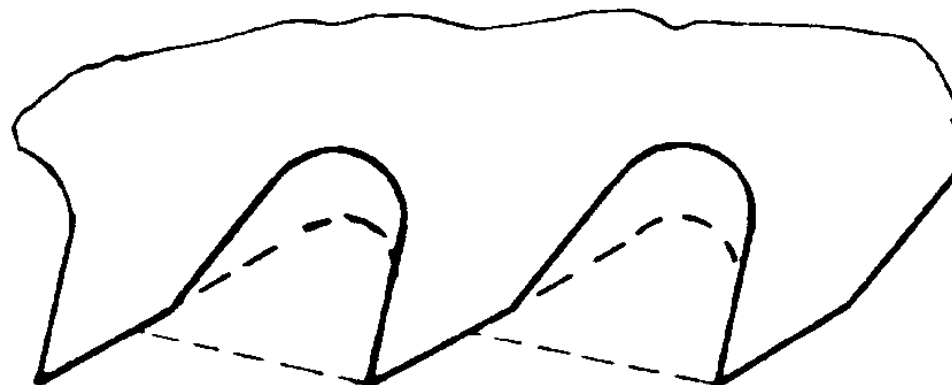
vyhovuje

6. Určení velikosti posuvu podle velikosti zubové mezery

Plocha zubové mezery je dána geometrickým tvarem nástroje – vliv velikosti úhlu čela je zobrazen na obrázku

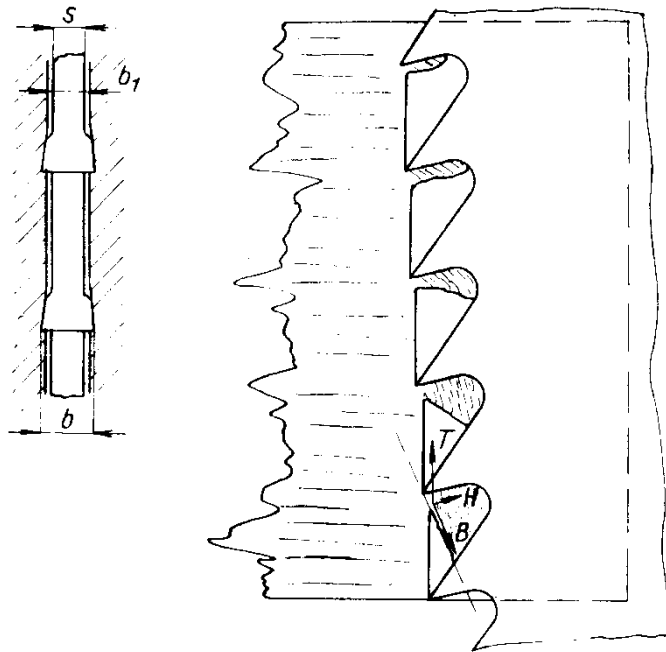

Je známo, že zuby s vlčím ozubením a lomeným hřbetem mají podstatně větší zubovou mezeru než zuby trojúhelníkové

Vliv rozteče zubů

Stlačování piliny v zubové mezeře

Každý zub odřeže pilinu o určitém objemu dřevní hmoty, která se ukládá v zubové mezeře. Je zřejmé, že objem dřevní hmoty přeměněné v piliny je větší než objem rostlé dřevní hmoty. Praktické řezání probíhá nejčastěji se stlačováním piliny v zubové mezeře, předpokládá se:

$$f_z \cdot e = \frac{S_z}{k_z}$$

k_z ... součinitel stlačení piliny (tríscky) v zubové mezeře
 pro měkké dřeviny 1,5
 pro tvrdé dřeviny 2,0 až 2,2

$$v_f = f_z \cdot n \cdot z = \frac{S_z}{k_z \cdot e} \cdot n \cdot \frac{\pi \cdot D}{t_p} = \frac{S_z}{k_z \cdot e} \cdot \frac{v_c}{t_p}$$

platí pro pásové a kotoučové pily

$$v_f = f_z \cdot n \cdot z = \frac{S_z}{k_z \cdot e} \cdot n \cdot \frac{H}{t_p}$$

platí pro rámové pily

Koeficient plochy

Plocha zubové mezery je určována z geometrického tvaru řezného nástroje výpočtem (rozklad na jednoduché geometrické obrazce) nebo bývá udávána jako jeden z parametrů konkrétního řezného nástroje, popřípadě jinou metodou pro zjišťování nepravidelných ploch (planimetrickou, ...).

Plocha zubové mezery S_z může být také zjištěna z empirických vztahů (např. podle Beršadského):

Objem zubové mezery

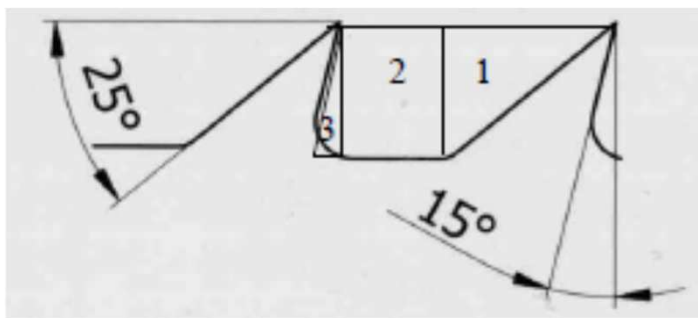
$$V_z = S_z \cdot b$$

$$S_z = \vartheta \cdot t_p^2$$

ϑ ... koeficient plochy mezery zubu (charakteristika profilu)- viz. tabulka, vyjadřuje jakou částí je uvažovaná plocha mezery S_z z plochy čtverce nad roztečí t_p

Pilové listy RP s pěchovanými zuby	0,4 – 0,5
Pilové listy RP s rozvedenými zuby	0,5
Pilové kotouče pro podélné řezání	0,25 – 0,35
Pásky rozmítacích pil	0,12 – 0,15
Úzké pilové pásky truhlářských pil	0,25 – 0,3

Výpočet

Z geometrie:

Z geometrie zubové mezery platí:

Z empirického vztahu:

Podle Beršadského platí:

$$S_z = \vartheta \cdot t_p^2 = 0,15 \cdot 50^2 = 375 \text{ mm}^2$$

ϑ ... koeficient plochy mezery zubu (charakteristika profilu)- viz. tabulka, vyjadřuje jakou částí je uvažovaná plocha mezery S_z z plochy čtverce nad roztečí t_p (pro rozmítací pily $t_p = 0,15$)

h_z ... výška zubu 14 mm

t_p ... rozteč mezi zuby 50 mm

k_z ... součinitel stlačení piliny (tríska) v zubové mezeře (pro měkké dřeviny 1,5, tvrdé 2,0 až 2,2)

Max. využitelná rychlost $v_{f2} = 43,2 \text{ mmin}^{-1}$

7. Určení minimálního posuvu z hlediska otupení

Velikost poloměru otupení ρ po době řezání $t = 1,5$ h:

ρ_0 ... počáteční poloměr zaoblení ostří nabroušených zubů

Min. tloušťka třísky (předpoklad, že zub bude odřezávat třísku):

$$h_m = 2 \cdot \rho = 2 \cdot 0,019 = 0,038 \text{ mm}$$

Min. posuv na zub:

Min. rychlost posuvu:

Závěr analýzy řezného procesu

Zadaný posuv	$v_{fo} = 18 \text{ mmin}^{-1}$
Řezný výkon pro zdané parametry	$P_c = 13,4 \text{ kW}$
Posuv z hlediska řezného výkonu, který je k dispozici	$v_{fmax} = 48,8 \text{ mmin}^{-1}$
Posuv z hlediska zubové mezery	$v_{fmax} = 43,2 \text{ mmin}^{-1}$
Minimální posuv (z hlediska otupení)	$v_{fmin} = 1,4 \text{ mmin}^{-1}$

Děkuji za pozornost